

Gemeente ende Vrient

Nationale omwentelingen in de XIV^{de} eeuw

Wanneer wij het oordeel nagaan van de meeste gezaghebbende moderne historici betreffende de grote omwentelingen die in de 14e eeuw na de Slag der Gulden Sporen het oude graafschap Vlaanderen hebben beroerd, dan constateren wij dat deze historici aan bedoelde revoluties een uitgesproken sociaal karakter toekennen. In zijn « Histoire de Belgique » spreekt inderdaad H. Pirenne betreffende deze omwentelingen van klassenhaat en klassenbewustzijn, van de heerschappij der armen, van een strijd der arme wevers tegen de goede lieden, de majores, de rijken, en inzonderheid van een dictatuur der wevers.

Het oordeel van deze geleerde werd gedeeld door V. Fris in zijn « Histoire de Gand » en in zijn « Origines de la réforme constitutionnelle de Gand » en door prof. Ch. Verlinden in een historische schets verschenen in de « Grande Encyclopédie de la Belgique et du Congo ».

Ook prof. F. L. Ganshof, zowel in de « Geschiedenis van Vlaanderen » als in zijn « Pages d'Histoire », en prof. H. Van Werveke in zijn « Gentsche Stadsfinanciën », ofschoon beiden geen nadruk leggen op het sociaal karakter van al deze omwentelingen, gewagen nochtans van een weversdictatuur in 1345-49, in 1359-61 en in 1379-85.

Na een kritisch onderzoek der bronnen betreffende deze grote omwentelingen zijn wij echter tot een andere voorstelling van zaken gekomen waarop wij de aandacht wensen te vestigen. Delen wij echter vooraf mede dat wij in dit korte bestek geen volledig gedetailleerd relaas kunnen geven van onze opzoekingen, dat wij ons bovendien in hoofdzaak hebben moeten beperken tot de omwentelingen van de jaren 1345-49 en de volgende en dat wij vooral

onze aandacht hebben gevestigd op de Gentse toestanden uit die beroerde periodes.

Om de grote beroerten uit de tijd van Jacob van Artevelde, uit de jaren 1359-61 en uit de tijd van Philips van Artevelde beter te kunnen begrijpen, past het vooraf de bijzonderste drijfveren na te gaan en de aard te bepalen van de felle Vlaamse opstand die zo bitter eindigde te Cassel.

Het staat vast dat de verschillende opstanden en troebelen die Vlaanderen teisterden, na het afsluiten van het verdrag van Athis van 1305 tussen Vlaanderen en Frankrijk, eerst los en ongebonden waren, en nadien met de regering van graaf Lodewijk van Nevers onder de leiding van Willem de Deken, van Brugge uit, werden georganiseerd. Zij vonden hun ontstaan in de voor de Vlamingen vernederende bepalingen van het vredesverdrag met Frankrijk, in het wanbeheer der grafelijke officieren, in de heropstanding der francophielen¹, in het miskennen van sommige voorrechten, vrijheden en handelsbelangen vanwege de jonge francophiele graaf Lodewijk van Nevers². Aan dit conflict tussen graaf en landgenoten koppelden zich mettertijd vreemde invloeden. De Vlaamse malcontenten zochten steun in Engeland, de graaf aan zijn kant bij de koning van Frankrijk³. Tenslotte eindigde dit conflict met een militaire nederlaag der Vlaamse rebellen te Cassel, door tussenkomst van Franse troepen, die meteen aan de Vlaamse graaf toelieten zijn gehavend gezag te herstellen en een monarchistische centraliserende poli-

(1) Zie over dat alles : J. DE SAINT-GENOIS. *Inventaire analytique des Chartes des Comtes de Flandre* (Gent, 1843-1946, en meer in het bijzonder voor de opstanden in het land van Waas (nr. 1239), te Gent (nr. 1368-1369), te Brugge (nr. 1378 en 1387) en te Kortrijk (nr. 1413) ; over de gevolgen van de Vrede van Athis (nr. 1138, 1186, 1213 en 1239), over het wanbeheer van de officieren (nr. 1190, 1226, 1281, 1283 en 1391) en over de francophielen (nr. 1231 en 1264), alsook V. PRIS, *Histoire de Gand* (Gent, 1930), p. 62.

(2) H. PIRENNE, *Le soulèvement de la Flandre Maritime de 1323-28* (Brussel, 1900. Uitg. C.R.H.), p. 165-180.

(3) N. DE PAUW, *L'enquête de Bruges après la bataille de Cassel* (Brussel, 1899), p. 5-10, en H. PIRENNE, o.c.

tiek te voeren⁴. Zoals blijkt uit de processtukken betreffende de leiders en aanhangers van het Vlaamse verzet, hadden aan deze omwenteling alle klassen van de toenmalige Vlaamse bevolking deelgenomen: boeren als stedelingen, edelen, patriciërs en ambachtslieden. De grote Vlaamse menner Willem de Deken, toen burgemeester van Brugge, was ostellier, en de meesten van zijn collaborateurs waren majores. De bloedige strijd die te Cassel eindigde was het onvermijdelijke gevolg op een waar nationaal verzet waaraan gans Vlaanderen, op Gent en Oudenaarde na, en dan nog, deelnamen⁵.

Want ofschoon het waarschijnlijk is dat het grootste deel der Gentenaars, nolens volens, partij trok voor de graaf, vernemen wij dat ruim 600 Gentse rebellen als vijanden van de graaf in het graafschap Henegouwen alleen een toevlucht hadden gezocht⁶. Meldenswaardig is bovendien het feit dat de wevers in 1320 uit het stadsbeleid werden gesloten, dat zij voordien met de poorterie, een groepering van kapitalisten, met het grote ambacht der kleine neringen en het ambacht der volders hadden uitgeoefend, niet wegens sociale oorzaken maar eenvoudig wegens een geschil met de graaf betreffende o.m. de oorlog met Frankrijk. Een paar bescheiden uit het Rijksarchief te Rijsel en enkele fragmenten uit de Gentse stadsrekeningen delen inderdaad mede dat wegens deze vrede en het conflict met de graaf, te Gent een buitengewoon bewind van 5 hoofdmannen aan de macht kwam, waarin, in tegenstelling met wat sommige historici bewe-

(4) F. BLOCKMANS, *De bestraffing van de opstand van Brugge en Westelijk-Vlaanderen in 1328*. — *Handel. XVe VI. Philologencongres (Gent, 1940)*, blz. 38-45.

(5) N. DE PAUW, *o.c.*, p. 6, 8-9, 11 en vlg. Over W. de Deken; J. DE SAINT-GENOIS, *o.c.*, nr. 1409.

(6) P. VAN DUYSSE en A. DE BUSSCHER, *Inventaire analytique des chartes et documents appartenant aux archives de la ville de Gand (Gent, 1867)*, p. 118, n° 357.

ren, ook wevers waren vertegenwoordigd⁷. De Gentse afvaardiging, naar de graaf gezonden om met hem het conflict inzake de vrede met Frankrijk te regelen, geraakte echter tot geen overeenkomst, wat te Gent aanleiding gaf tot verdeeldheid onder de magistraat en het volk.

De graafgezinden uit de raad slaagden er toen in alleen het bewind te Gent te veroveren. Zij deden niet alleen vele Gentenaars, waaronder zes schepenen, die toch niet allen wevers waren, in ballingschap gaan, maar sloten bovendien de wevers, die het krachtigst een verzoening met de graaf in de weg stonden, uit het stadsbestuur. Het was dan ook natuurlijk dat jaren later, toen van Brugge uit het verzet tegen de francophile Lodewijk van Nevers werd georganiseerd, vele Gentenaars in het geniep tegen de graafgezinde magistraat complotteerden en meermaals poogden weer het gezag te veroveren⁸.

Door de nederlaag der Vlaamse rebellen te Cassel beheerste graaf Lodewijk volledig de toestand in zijn graafschap. Zoals prof. Blokman's mededeelde⁹, werden de rebelse steden en casselrijen, op Gent en Oudenaarde na, niet alleen verplicht hun geldelijke verplichtingen, die uit de verschillende verdragen met Frankrijk sinds 1305

(7) Het bewind der hoofdmannen te Gent werd in die periode niet ingezet nadat de wevers uit het stadsbeleid waren gesloten maar tijdens het conflict met de graaf, toen de wevers nog mede aan het bewind waren. Dit blijkt duidelijk uit de samenstelling van de Gentse deputatie bestaande uit hoofdmannen en schepenen en raadsheren, w.o. de Gentse schepenen en wever Jan Van der Vloet, die met de graaf gaat onderhandelen. GODEFROY, *Inventaire, Archives du Département du Nord. Chambres des Comptes de Lille*, art. B 556, nr 5257. Over Van der Vloet, de wever-schepenen, zie N. DEPAUW en VUYLSTEKE, *Stadsrekeningen. Tijdvak Jacob van Artevelde*, III, p. 58. Vgl. bovendien : V. FRIS, *Les origines de la réforme constitutionnelle de Gand* (Gent, 1907), p. 429 ; J. DE SAINT-GENOIS, o.c., nr. 1368-70 ; N. DE PAUW, *Cartulaire des Artevelde* (Brussel, 1920), p. 77 ; J. VUYLSTEKE, *Gentse Stads- en Baljuwsreken.*, II, 133.

(8) ROGGHE, *Het Gentse Stadsbestuur van 1302 tot 1345* (Hand. Gesch. Gent, dl. I, 1944), p. 143. Jan Utendaele was pachter van het koren en poorter (J. VUYLSTEKE, o.c., I, 57, 114) ; P. ROGGHE, *De Samenstelling der Gentse schepenbanken in de tweede helft der XIVe eeuw* (Hand. Gesch. Gent, dl. IV, 1949-50). W. de Beere was volder en destijds schepenen en ontvanger (J. VUYLSTEKE, o.c., I, 117).

(9) F. BLOCKMANS, o.c., p. 42-43.

voortvloeden, nauwgezet na te leven, maar bovendien andere en nieuwe financiële lasten opgelegd. De bijzonderste leiders der verzetsbeweging werden opgeknoopt of gevierendeeld. Het aantal der opstandelingen was echter zo groot, dat aan vele rebellen genade werd verleend mits zekere voorwaarden. De analytische inventaris van de St Genois somt ons honderde namen op van rebellen waaronder edelen en patriciërs van wie sommigen behoorden tot oude geslachten als Gillis Hooft, Everard Rijnvisch, Wouter en Jan Schinkel, Gillis van Coudenbrouc, Andries Wandelaert, Jan Danwilt e.a.¹⁰

Van zijn heerschappij maakte de graaf tevens gebruik om centraliserende instellingen¹¹ als zijn Audiëncie in te voeren en andere centraliserende maatregelen te nemen, die hij mettertijd zelfs op de bevriende Gentenaars meende te kunnen toepassen¹². Zo verspeelde graaf Lodewijk ook te Gent de sympathie die hij reeds elders in zijn graafschap had verloren. En meteen kweekte hij in diezelfde stad, die met de val van Brugge toonaangevend was geworden, de malcontenten aan, die zijn grootvader in 1319 en de graaf zelf nadien niet in hun hart droegen.

Toen hij in 1337 in het conflict tussen Londen en Parijs moedwillig en kortzichtig partij trok voor de Franse koning, en zijn graafschap door een economische crisis liet teisteren, was 's graven gezag te Gent zo fel gedaald dat sommige reactionnaires, die hem destijds krachtig hadden bijgestaan, met de malcontenten samenspannen om, tegen de grafelijke politiek in, het land uit de nood te helpen¹³.

(10) J. DE SAINT-GENOIS, *o.c.*, nr. 1449 en pp. 436, 438, 439, 441, 442 en vlg. Vele rebellen waren opstandelingen van 1302, o.m. Jan Breydel of diens zoon.

(11) F. BLOCKMANS, *o.c.*, p. 44 en P. ROGGHE, *Over twee grafelijke bestuursraden uit de eerste helft der 14e eeuw.* — B T Ph G. XXV (1946-47), p. 624.

(12) H. VAN WERVEKE, *Jacques van Artevelde* (Brussel, 1942), p. 32-33.

(13) P. ROGGHE, *Vlaanderen en het zevenjarig beleid van Jacob van Artevelde* (Brussel, 1942), dl. II, p. 8.

Ofschoon schier alle moderne historici, H. Pirenne inbegrepen, het eens zijn om te verklaren dat de omwenteling die Jacob van Artevelde te Gent ontketende bij het uitgaan van het jaar 1337 geen sociaal karakter vertoonde, houden wij er aan volgende feiten betreffende deze omwenteling te noteren :

1. In het buitengewone bewind der 5 hoofdmannen die door Van Artevelde en zijn aanhangers in leven werd geroepen fungeerde ook een wever¹⁴.

2. De in April 1338 opnieuw fungerende weversdeken is een in 1320 afgezette schepen, nl. Jan van der Vloet¹⁵.

3. Tijdens het bewind van Van Artevelde bezetten meestal bannelingen, zo poorters, wevers, volders als kleine neringen, uit de beroerde Casselperiode, de Gentse schepenbanken of fungeren als hoofdmannen of ontvangers. Wij citeren o.m. Gerard Denijs, Jan Utendaele, Hendrik van Hoyen, Jan van der Vloet, Pieter Mabesonne, Jan van Oosterzele, Gillis van Gavere.

4. Destijds betrokken in de opstand te Brugge en spijt zijn aan de graaf gedane eed van getrouwheid was Gillis van Coudenbroec, in 1338 burgemeester te Brugge, niet alleen te Gent aanwezig tijdens de machtsgreep van Van Artevelde doch steunde bovendien de politiek van de Gentse belhamel. Hetzelfde betreft de Ieperse edelman van Houtkerke¹⁶.

5. Het feit dat sommige schepenen, ontvangers en klerken in 1338 te Gent ontslag nemen, gearresteerd worden, en anderen ophouden tijdens het nieuw bewind een bestuurspost te bekleden¹⁷, bewijst het bestaan van twee

(14) *Ibid.*, p. 9.

(15) Als schepen ging hij samen met de hoofdmannen W. Wenemaer en J. de Mets, op 1 Januari 1320 met de graaf onderhandelen (GODEFROY, o.c., B 556, nr. 5257). Kort nadien werd hij afgezet, toen de wevers uit het stadsbeleid werden gesloten. Als deken van de wevers fungeerde hij in 1338 (N. DE PAUW, *Stadsrekeningen*, I, p. 158).

(16) J. DE SAINT-GENOIS, o.c., nr. 1482 ; H. VAN WERVEKE, o.c., p. 45 ; P. VAN DUYSE, o.c., p. 99 ; *Memorieboek van de stad Gent*, p. 46-59.

(17) P. ROGGHE, *Stadsbestuur*, o.c., p. 14 ; *ID.*, *Vlaanderen*, o.c., p. 9.

partijen n.l. een reactionnaire, graaf- en Fransgezinde, en een andere, vooruitstrevend, antigraafgezind en anglophiel, wat later nog bevestigd wordt door de oorlog tegen de graaf en de Franse koning.

6. Het karakter van deze omwenteling heeft veel gemeens met deze destijds georganiseerd door Willem de Deken. Zij gaat, na een korte overgangperiode radicaal tegen de graaf en tegen de Franse koning, tegen de financiële bepalingen van de met Frankrijk afgesloten verdragen, tegen de monarchistische pogingen van de graaf, en voor een verbond, eerst economisch, nadien militair, met Engeland. Zij was bovendien nationaal en zoals uit bovengemelde gegevens blijkt, was zij het werk van vele leiders en aanhangers van de verzetsbeweging uit de Casselperiode. Het zou ons te ver leiden moesten wij hier de gehele politiek van het nieuw bewind willen belichten. Delen wij toch mede dat door een samenloop van omstandigheden en door de schuld van koning Edward III, Van Artevelde's bewind door reactionnaire elementen mettertijd feller en feller werd aangevallen¹⁸.

Sommige historici hebben in de gebeurtenissen die het einde van Jacob van Artevelde's bewind kenmerkten, een verschuiving gezien van het nationale naar het sociale.

Zich steunend op gegevens, meestal verstrekt door kroniekschrijvers, hebben sommige historici de strijd die op de Kwade Maandag in Mei 1345, kort vóór Van Artevelde's dood op de Vrijdagmarkt te Gent plaats had, doen doorgaan voor een strijd tussen wevers en volders wegens een loongeschil¹⁹. Blijkens de Gentse stadsrekeningen kan hier bezwaarlijk sprake zijn van een loongeschil; in dit geval zouden de volders logischerwijze toch als één man voor hun belangen tegen de wevers hebben gestreden.

(18) P. ROGGHE, *Vlaanderen, o.c.*, I, hfst. III, en dl. II, p. 24 en vlg.

(19) H. PIRENNE *o.c.*, p. 117; F. GANSHOF, in *Geschiedenis van Vlaanderen*, II, p. 81; H. VAN WERVEKE, *o.c.*, p. 93; ROGGHE, *o.c.*, II, p. 31.

Dit is echter niet gebeurd. Sommige volders streden met de wevers tegen hun beroepsgenoten. De strijd ging bovendien niet alleen tussen volders en wevers; ook de kleine neringen namen er aan deel. Sommigen steunden de wevers, anderen de volders.

In strijd met de beweringen van vele historici kunnen wij tenslotte mededelen dat na de Kwade Maandag de volders niet uit het stadsbeleid werden gesloten, ofschoon zij, gedurende een paar jaren, over geen eigen deken meer mochten beschikken. Uit de Gentse stadsrekeningen blijkt inderdaad dat na de Kwade Maandag nog volders als schepen, ontvanger of hoofdman verder fungeerden. Ook na de verkiezing van het nieuwe stadsbestuur op 15 Augustus 1345 bleven de volders hetzij als hoofdman of ontvanger, hetzij als schepen in het stadsbeleid vertegenwoordigd. In 1347 beschikten zij ook weer over hun eigen deken²⁰. Ons inziens was de Kwade Maandag niet het gevolg van een sociale agitatie, maar wel van een politieke die, zoals wij het reeds verklaarden in onze studie betreffende het beleid van Jacob van Artevelde, innig verband hield met de aangroeiende reactionnaire druk en inzonderheid met de eventuele terugkeer van graaf Lodewijk in het graafschap, waaruit hij was gevlucht.

Indien het waar is, wat algemeen aanvaard wordt, dat na de Kwade Maandag of na Artevelde's dood, een dictatuur der wevers te Gent heerste, dan moeten logischerwijze daarvan sporen te vinden zijn in de samenstelling der hogere bestuursraden uit die periode. Ofwel hadden de wevers alleen het bestuur van de stad in handen ofwel

(20) In 1345 waren schepenen: H. Coelwey, J. de Paepe en H. Goethals op 't Hogenhuis (J. DE SAINT-GENOIS, *o.c.*, p. 481 en *Stadsrek.* II, p. 210 en III, p. 146). Nog volders waren B. van Laerne (*Stadsrek.* III, p. 217), P. van den Bossche (ESPINAS en PIRENNE, *Recueil documents Draperie*, II, p. 627), J. Selle (*Stadsrek.*, II, p. 24). Als hoofdmannen fungeerden de volders J. Aper, B. van Laerne, J. Utenhove inte Volderstrate (*Ibid.*, I, p. 355, en *Staten van goed 1351-52*, fol. 96, op Stadsarchief te Gent). Als ontvanger fungeerde B. van Laerne. Zie ook *Stadsrek.*, III, p. 45.

vormden zij de meerderheid ten overstaan van de andere medebeheerders.

Hoe was nu het hoger bestuur der stad uit de Arteveldeperiode samengesteld? Naast een raad van 5 hoofdmannen, die ook soms als ontvangers fungeerden, bestonden er twee banken van elk 13 schepenen. Samen met de hoofdmannen en de schepenen speelden ook de deken van de wevers, deze van de volders en die van de kleine neringen een bijzondere rol in het stadsbeleid.

Welnu, de Gentse stadsrekeningen en andere bescheiden betreffende de Gentse leiders uit bedoelde periode tonen aan dat tijdens het leven of het directe bewind van Van Artevelde de wevers nooit meer dan door 2 hoofdmannen en 2 ontvangers waren vertegenwoordigd. Op de schepenbanken werden zij steeds, soms zeer sterk beheerst door de vertegenwoordigers der drie andere leden, die steeds met hen fungeerden.

Na de Kwade Maandag waren de volders nooit door meer dan drie afgevaardigden op de schepenbanken vertegenwoordigd. Wat de wevers betreft steeds werden zij door de vertegenwoordigers der andere leden beheerst ²¹.

(21) Van de 26 schepenen die op 15 Augustus 1345, een maand ongeveer na Jacobs dood, werden gekozen, waren er zonder twijfel 13 vertegenwoordigers van het grote ambacht der Kleine Neringen. Wij citeren : de hostellers of hun geassocieerden : Vranke de Baekere, Lievin Braem, Boidin Rugginstul, Gillis van Ponteraven (*Stadsrek. Jac. van Artevelde*, II, 391-557 ; III, 9), de brouwers Boidin Maes en Boidin Gheraerts (*Stadsrek. II*, 210, en N. DE PAUW, *Cart. Art.*, 592), de schippers Jan Scettorf en Pieter Dulhuus (*Stadsrek. I*, 28-116), Lievin van der Haghe (N. DE PAUW, *o.c.*, 600), Jan de Riemakere en Michiel de Witte (Gent, *Stadsarch. St. Jacobsarmen*, nr 4 en 5). Daar François Sloeve en Jacob van de Rijse fungeerden in de periode waarin de wevers uit het bestuur waren gesloten, waren ze of poorters, volders of leden van de Kleine Neringen (*Memorieboek Gent*, 1349-50). Wevers waren : Willem de Merseman, Willem van Huse, Louwereins van Westvoorde, Jan van der Hoyen, Lievin van Veurne, Jacob van der Molen. Er waren twee Pieter van Damme's, een houtbreker en een wever. Er waren verschillende Jan de Langhe's en Jan de Crane's die verschillende beroepen uitoefenden. Van Willem Bloume, Hendrik de Butteneere, Pieter van Deinze en Matthijs van Haecht konden wij het beroep niet achterhalen. Het volgende jaar waren er eveneens 13 gekozenen uit de Kleine Neringen. Het waren de bakker Philips van Oudenaerde (*Stadsrek. I*, 28), de beenhouwer Jan van Drongen (*Ibid.*, III, 1), de verver Symoen Parijs (*Ibid.*, I, 236), de wijnhandelaar Jacob van West (N. DE PAUW, *o.c.*, 686), de kruide-

Op de hoofdmannen die steeds 5 in aantal tot 15 Augustus 1348 fungeerden telden de wevers nooit meer dan 2 vertegenwoordigers, op de 6 die van 15 Augustus 1348 tot in Januari 1349 fungeerden slechts drie. Na de Kwade Maandag hebben de deken van de wevers en deze van de kleine neringen samen een rol gespeeld, tot in 1347 opnieuw aan de deken der volders medezeggenschap werd verleend.

Uit deze gegevens kan worden afgeleid dat er van een overwicht der wevers over de andere leden in het stadsbeleid te Gent geen sprake kan zijn, en nog minder van een dictatuur, of was het soms deze van de andere leden over de wevers ?

nier Segher Seghers (Stadsrek. I, 32), de osteliers Hendrik Willebaert en Boidin ute Meerham (Ibid. I, 29, en Stadsarch. Gent, Stadsrek. 1364-65, fol. 29), de foureur Jan van Tsalons (Stadsarch. Gent, Wijsdommen van dekenen, 1357, fol. 2), de brouwer Jan Louf (Stadsrek. II, 265), Willem Scelpe en Jan Dotter (Stadsarch. Gent, Jaarboeken van de Keure, 1362, fol. 48, en Stadsrek. III, 307). Daar Jan van de Stichelen en Jan Willade als schepenen fungeerden in de periode waarin de wevers uit het stadsbestuur waren gesloten, waren ze lid van de poorterie, de volderie of de Kleine Neringen (Memorieboek, 1335-37). Wevers waren : Jacob van Wackine, Jacob de Bloc, Symoen van Merelbeke, Pieter van de Velde, Pieter Bollaerd, Jan van Oesterzele, Jan Serpieters, Willem van Westvoerde (Stadsrek. II, 386, 306, 390 en Stadsarch. Gent, Reeks 195, nr. 2). Symoen van Aelst was scheerder. Van Jan van Meesine kennen wij het beroep niet. Er waren verschillende Goethalsen. Poorter was Jurdaen Sersanders (J. DE SAINT-GENOIS, o.c., 481, en Stadsrek. III, 307). In het dienstjaar 1347-48 waren de Kleine Neringen zeker door 12 leden, de volders door 3 en de Poorterie door 2 leden vertegenwoordigd in de schepenbanken. Het waren de schipper Hendrik Ekard (Stadsarch. Gent, Wijsdommen, o.c., fol. 26), De ostelier Gillis van der Palen (Stadsrek. I, 29), de vleeshouwers Lievin van Loo en Pieter van Bassevelde (Ibid. II, 265 ; III, 147), de brouwer Jacob van de Sompele (N. DE PAUW, o.c., 592), de timmerman Arnout Dobbelare (Stadsrek. III, 307), Soy Dobbelare (Stadsrek. III, 406), Willem van Artevelde, ostelier (Stadsarch. Gent, Jaarboeken, o.c., 1365-66, fol. 87) of wagenaar (Stadsrek. I, 30), Gillis Sac (Ibid. III, 188), Jan Dhont (Stadsarch. Gent, Stadsrek. stadswerken, 1363-1364, fol. 176). Clais Utenhove was lid van de Poorterie (Stadsrek. Ph. van Artevelde, II, 416) en was tevens met H. Driege schepen tijdens het bestuur zonder de wevers (Memorieb. 42-78). Volders waren : Hendrik Coelewey, Jan de Pape en Hendrik Goethals op 't Hogenhuus (J. DE SAINT-GENOIS, o.c., 481 ; Stadsrek. II, 210 ; III, 146). Rombout Mond was eveneens poorter (J. DE SAINT-GENOIS, 481 ; Stadsrek. III, 307). Het volgend dienstjaar waren zonder twijfel 12 leden van de Kleine Neringen, 3 volders en 1 poorter op de schepenbanken vertegenwoordigd, nl. Hughe van Lembeke de verver (Stadsrek. I, 28), de vleeshouwer Jan van Loo (Memorieboek, 51), de ostelier Jan Storem (Stadsrek. II, 560), Lievin Dammaa (N. DE PAUW, o.c., 593) en Gherard Leewarde, brou-

Is het bovendien niet zonderling te vernemen, dat zowel tijdens als na het bewind van Van Artevelde vele Vlaamse edelen, en wij citeren slechts enkele als Willem en Thomas Van Vaernewijck, Hughe van Calcine, Zeger de Kortrijkzaan, Jan de Bernaige, Wulfard van Gistel, Eustace Pascaris, Jan van Houtkerke, Willem van Leeuwergem, de heren van Poucke, van Praet, van Axel, van Schuervelde e.a., geleid door Hendrik van Vlaanderen, 's graven bloedverwant, samenheulden met het zogenaamd weversbewind

wers (Stadsrek. II, 560), Lievin van Ackere (Stadsarch. Gent, Wijsdommen, o.c., fol. 29 v.), Jan Goethals (Ib.), Pieter van de Dorent (o.c., fol. 25), Jacob Coutaerd (Eod. loco, Staten van Goed, 1351-52, fol. 39), Maes van der Borcht (Ibid., fol. 20), Hendrik Vrient (St. Nikolaaskerk te Gent, Arch. nr. 64). Er was een Jan de Meyere die brouwer, een ander die ostellier was (N. DE PAUW, o.c., 592, en Stadsrek. II, 544). Volders waren : Boidin van Laerne (o.c., III, 217), P. van den Bossche (ESPINAS en PIRENNE, o.c., II, 627), Jan Oernic (Stadsrek. I, 24). Er waren blijkbaar twee Oernics, doch beide fungeerden ook in de periode waarin de wevers waren uitgesloten (Memorieboek, 72-76). Poorter was Symoen van de Kerckhove (Stadsarch. Gent, Stadsrek. 1360-61, fol. 108 v.). In 1345-46 waren zonder twijfel van de 5 ontvangers 1 poorter, nl. Willem van Vaernewijck, een vertegenwoordiger van de Kleine Neringen, nl. Jan de Scoutete (Stadsrek. II, 584), een volder Joes Aper (o.c. I, 355) en behoorden er blijkbaar twee tot de weverie : Gillis van Gavere was in elk geval een wever (o.c., II, 385). Het volgende jaar : 1 poorter, nl. Symoen van de Kerchove (Stadsarch. Gent, Stadsrek. 1360-61, fol. 108 v.), twee Kleine Neringen of volders, nl. Hendrik Haeck en P. de Coutere, die destijds zetelden als schepenen toen de wevers uitgesloten waren (Memorieboek, 1327, 1332, 1335). In het dienstjaar 1347-48 was er weer een poorter, Willem van Vaernewijck, twee wevers : Jan van de Velde en H. van den Vierweghescede (Stadsrk. II, 207-490), een Kleine Nering, nl. Jan Bette (Memorieboek, 54) en een volder Boidin van Laerne (Stadsrek. III, 217). In 1348-49 fungeerden op zijn minst drie niet-wevers als ontvangers, nl. de volder Jan Scelle (Stadsrek. II, 24) ; Symoen Damman was poorter of volder of lid van de Kleine Neringen, vermits hij destijds fungeerde als ontvanger in de periode waarin de wevers uitgesloten waren ; Symoen Abelin was makelaar (Stadsarch. Gent, Wijsdommen, o.c., fol. 28. Zie verder Stadsrek. III, 24, 25, 43, 198, 199). In de eerste periode na Van Artevelde's dood tot 1 December 1346 fungeerden 1 poorter : Willem van Vaernewijck, 1 volder : Joes Aper, 1 Kleine Nering : Jan de Scoutete ; Gillis van Gavere en Willem van Huse waren wevers. Op 29 December 1346 fungeerde 1 Kleine Nering : Jacob van de Sompele (N. DE PAUW, o.c., 592), 1 volder : Boidin van Laerne (Stadsrek. III, 216-217), 1 Kleine Nering : Jan de Bastaard (St. Nikolaaskerk te Gent, Arch. nr. 60). tot 1 December 1346 fungeerden 1 poorter : Willem van Vaernewijck ; 1 volder : Jan Utenhove ute Volderstrate (Stadsarch. Gent, Staten van Goed, 1351-52, fol. 96), 1 Kleine Nering : Jan Bette (Memorieboek, 54). Op 15 Augustus 1348 fungeerden 2 volders : Joes Aper en Jan Utenhove ute Volderstrate, 1 poorter : Willem van Vaernewijck of 1 Kleine Nering : Jacob van de Sompele.

en tegen hun graaf en tegen Frankrijk de wapens opnamen ²² ?

Als men echter weet dat doorgaans de wevers die op de schepenbanken zetelden, alles behalve arm waren, of zoals wijlen H. Pirenne schrijft «werkende loonarbeiders in dienst van handeldrijvende kapitalisten» ²³, begrijpt men misschien beter dit samengaan van edelen, patriciërs en wevers. Reeds in de «Geschiedenis van Vlaanderen» wees prof. Van Werveke ²⁴ op het bestaan van sociale types of categorieën van wevers wier toestand trof hetzij door een betrekkelijke welstand, hetzij door nijpende armoede. Ons is zelfs gebleken dat sommige wevers zeer rijk waren, dank zij de economische hervormingen in de loop van de eerste helft der 14e eeuw. Meldenswaardig is het feit dat rond 1350 het grote ambacht der wevers bestond niet alleen uit loonarbeiders en meesterwevers, maar zelfs uit talrijke drapiërs, die door het samengaan van lakenindustrie en lakenhandel fortuin wisten te maken. En het waren juist deze drapiërs die doorgaans de weverie vertegenwoordigden in de Gentse schepenbanken of het ambt van ontvanger waarnamen ²⁵.

(22) N. DE PAUW, *Cartul. des Artevelde*, p. 132-134 ; KERVYN DE LETTENHOVE, in *A R B. Bull.*, 2e serie, dl. XXVIII (1865), p. 368-384, en dl. XX, p. 9, 15, 16, 19 en 23 ; N. DE PAUW, *Jacques van Artevelde*, p. 355 ; *Stadsreken.* III, p. 95, 98, 102, 315, en H. LUCAS, *The Low Countries* (Michigan, 1929), p. 552-554.

(23) H. PIRENNE, *Histoire de Belgique*, dl. II, p. 62..

(24) H. VAN WERVEKE, *Geschiedenis van Vlaanderen*, dl. II, p. 234.

(25) P. ROGGHE, *Stadsbestuur, o.c.*, p. 26-27, waaraan bij te voegen is dat de wever J. van der Hole voor een bedrag van 3405 pd. roodscharlaken aan de stad leverde (*Stadsrek.* 1361-1362, fol. 130 v.) ; vgl. verder de lijst van drapiërs (*Rijksarch. Gent, Charters Graven van Vlaanderen*, Suppl. nr. 404), waarvan velen tot de weverie behoorden, o.m. Jan van der Hoye, W. van Huse, L. De Bosschere, J. Serpieters, J. de Merseman, N. Goethals (*Stadsarch.*, Reeks 195, nr. 2, p. 9 en volg. ; *Stadsrek.* 1359-1360, fol. 48 ; 1360-61, fol. 84 v., 90 v. en 108 v. ; DE PAUW en VUYLSTEKE, *Reken. J. van Artevelde*, II, p. 306, 116 ; *Reken. Ph. van Artevelde*, II p. 271-272. Vele drapiërs en wevers dreven handel in granen en wijnen, zoals blijkt uit de voorgeboden, vgl. ook ESPINAS en PIRENNE, *o.c.*, II, nr. 477 ; anderen deden aan geldhandel ; als rijke poorters worden ze mede stadspachters, zo b.v. W. de Jonckere, J. van der Hoyen, J. ute Geleide. *Stadsrekn.*, III, 109, 150, 280, 409.

In het verbeurdverklaren van goederen van staatsvijanden, in het taxeren van lieden en gemeenschappen, drastische maatregelen zo men wil door het stadsbestuur na de dood van Van Artevelde en na de vlucht van de fransgezinde graaf Lodewijk van Male uit het graafschap genomen, hebben sommige historici gemeend sociale uitspattingen te zien vanwege de wevers, die slechts op roof en haat uit waren. Dit « barbaarse » financieel regime dat in onze XXe eeuw zo natuurlijk en gemakkelijk wordt toegepast, was echter niet een duivelse machinatie van een woelzieke weverskliek, maar eenvoudig een probaat en logisch middel aangewend door de toenmalige neringen, volders en wevers. En dan nog volgden zij het voorbeeld van de francophiele en graafgezinde reactionnaires : poorters en pachters, winkeliers en volders, die in 1325 en volgende jaren over de vrijheid der volksgezinden te Gent onverbiddelijk de plak zwaaiden. Hetzelfde systeem werd door graaf Lodewijk van Nevers toegepast na de Franse overwinning te Cassel en door Lodewijk van Male na zijn zegepraal op de anglophielen in 1349²⁶.

Sommige historici, zich steunend op de Doornijkse Kronijkschrijver Li Muisis en een paar andere bronnen, hebben ook geschreven dat in de herfst van 1348 de Gentenaars: poorters, kleine neringen en volders, de dictatuur der wevers op zulke wijze beu waren, dat zij de stad verlieten om met de steun van grafelijke troepen Gent te bevrijden van de tyrannieke wevers.

In zijn « Goede Dinsdag » heeft wijlen Julius Vuylsteke op merkwaardige wijze deze gebeurtenissen geanalyseerd, maar ze nochtans onvolledig belicht.

Het staat vast dat graaf Lodewijk van Male in Maart

(26) Vgl. *Stadsrek.* III, 14, 15, 161, 166-168, 170, 263, 20, waaruit blijkt dat die maatregelen genomen werden door de vier leden, en soms militair ingrijpen nodig was ; zo trokken ruim 1000 Gentse wevers, 651 Kleine Neringen en 238 volders gewapenderhand uit naar Axel (*Ibid.*, III, 137, 245). Vgl. verder J. VUYLSTEKE, *Stadsrek.* 1325-1326, p. 406-505 ; DE LIMBURG-STIRUM, *Cartulaire de Louis de Male* (Brugge, 1879), dl. I, p. 81, 83, 160, 261, 480 ; *Stadsrek.*, III, 366, 344.

1347 Vlaanderen ontvluchtte omdat hij zich wilde onttrekken zowel aan de verplichting hulde te brengen aan Edward III koning van Engeland en van Frankrijk als aan de wil der drie steden Gent, Brugge en Ieper om samen met hen te regeren²⁷.

De vlucht van de graaf bracht eens te meer voor de toenmalige Vlaamse leiders een gezagscrisis mee die door het prestige van de ruwaert, de anglophiele graaf van Gulik, moeilijk kon overbrugd worden. Niettemin bleef de eendracht onder de Vlamingen, die een leger bestaande uit voorname Vlaamse edelen, patriciërs en stedelijke milities, geleid door Hendrik van Vlaanderen, tegen Frankrijk met succes uitstuurden. Dat het bewind der drie steden, die vroeger in akkoord met de graaf en thans door 's graven vrijwillige uittocht alleen het land moesten besturen, sommige lieden dwars zat, is natuurlijk. De anglophiele strekking van de stedenpolitiek, het doorvoeren van sommige democratische hervormingen, hun ofschoon gedwongen rechtstreekse inmenging in tal van administratieve, rechterlijke, financiële en sociaal-economische problemen, die vroeger hetzij door de vorst alleen, hetzij in akkoord met de drie steden werden opgelost, waren zeker van aard sommige lieden te ontstemmen²⁸.

(27) Vgl. over dat alles en het volgende : N. DE PAUW, *Jacques van Artevelde*, p. 351 ; LI MUISIS (uitg. DESMET), p. 263 ; J. MEYERUS, *Commentarii*, ed. 1561, p. 151, en H. LUCAS, *o.c.*, p. 565.

(28) Vele Vlaamse edelen, hoofdmannen, ontvangers, schepenen en dekens genoten een pensioen vanwege de Engelse koning. Zij verleenden hem militaire steun of stonden de Vlamingen met hun raad bij in hun strijd tegen Frankrijk. Het waren o.m. Hendrik Van Vlaanderen, Zeger de Kortrijkzaan junior, Thomas en Willem Van Vaernewijk, de heren Van Poucke, Van Nieuwkerke, Van Praet, Van Axele, Van Scuervelde, Van Leeuwergem, Jan Bernaige, Jan van Houtkerke, Wulfard van Gistel, allen edelen, en de Gentse leiders Jan en Gerard de Brune, Jacob van de Sompele, Jan de Bastard, Pieter Mabesone, Joes Aper, Boldin van Laerne. Zie nota 22. Het Engels-Vlaams verbond ten tijde van Van Artevelde aangegaan, werd nadien tot het verdrag van Duinkerke niet gewijzigd. Vgl. verder H. VAN WERVEKE, *o.c.*, p. 366. Toen de graaf in het land was, werden de schepenen gekozen én door 's graven vertegenwoordigers én door stadskiezers. Nu kozen de stede-kiezers alleen de schepenen of lieten zich hierbij bijstaan door schepenen uit Gent, Brugge of Ieper. (*Stadsrek.*, III, 212). Over de zaak van de moord op de Gentse baljuw Jan Scerling, vgl. *Stadsrek.*, II, 493.

Vandaar de beroerten in het graafschap uitgelokt door malcontenten van diverse pluimage: reactionnaires, die dubbel spel speelden, politieke en andere bannelingen, die onrust stookten, Franse en graafgezinde agenten, die van de met Frankrijk hernomen handelsrelaties sinds het wapenbestand van September 1347 gretig gebruik maakten om de geesten in Vlaanderen te vertroebelen en te vergiftigen²⁹.

In de lente van het jaar 1348 kregen de ontevredenen nog meer hout op hun vuur. Ofschoon de Engels-Vlaamse economische betrekkingen precies nooit zonder strubbelingen waren verlopen, hadden de Vlamingen toch een rijke stapel van Engelse producten te Brugge.

Dat was een wapen in de handen van de Engelse partij in Vlaanderen. Het militair succes der Engelsen op het continent had echter de ogen van koning Edward op het gewonnen Kales gevestigd. Op 5 April 1348 liet hij de stapel van Engelse producten als lood en leer, tin en huiden enz. van Brugge, waar alleen nog de Engelse wol werd gestapeld, naar Kales overbrengen³⁰. Dit koninklijk besluit dat de Vlaamse handel schaadde, en het ongeluk dat Edward III nog steeds zijn schulden tegenover Vlaanderen aangegaan niet kon betalen, waren natuurlijk niet van aard om zijn politiek in Vlaanderen verder gunstig te beïnvloeden. Toen de Vlamingen bovendien moesten vernemen dat Engeland in geval dat Vlaanderen werd aangevallen wel troepen naar het graafschap zou sturen, maar op Vlaamse kosten, was het begrijpelijk dat sommige

(29) Sommige Gentse notabelen die tijdens het bewind van Jacob van Artevelde of na zijn dood zijn politiek hadden gesteund, hetzij door een ambt van schepen te aanvaarden of door het deelnemen aan parlementen en dies meer, werden in 1349, nadat graaf Lodewijk van Male zich van Gent had meester gemaakt, vanwege de graaf begunstigd. Dit betrof o.m. Jan Yoens (stadsrek. III, 252) en Symoen Ser Thomas (*Memorieboek 1347*; *stadsrek.* III, 36, *DE SAINT-GENOIS, o.c.*, n. 1803, en *DE LIMBURG-STIRUM, o.c.*, I, 160, 83, 390; *Stadsrek.*, III, 120.

(30) L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Cartulaire de l'Ancien Estaple de Bruges*, dl. II (Brugge, 1904), p. 206.

Vlamingen, wellicht zelfs anglophielen, uitriepen zoals Li Muisis het ons mededeelt : « Nos sumus decepti et mali gubernati »³¹. Het baart dan ook geen verwondering dat de reactie roerde.

Kort nadien was het wapenbestand verstreken en de oorlog spookte weer. Op 23 Augustus 1348 sloegen de Fransen het eerst toe in de Casselvallei. En nog voor de maand ten einde liep geraakte graaf Lodewijk van Male te Aalst binnen. Dat het de graaf aanvankelijk voor de wind was gegaan, is duidelijk. Niet zozeer op de Oostgrens dan wel op het Zuiden hadden de Vlamingen hun ogen gevestigd. Ofschoon er talrijke doden en gekwetsten waren gevallen kon de Franse inval worden bezworen. Door hun manoeuvre hadden de Fransen echter aan graaf Lodewijk beste kansen gegeven aan de Dender, waar te Aalst zijn aanhangers waren saamgelopen³². Toen de Gentenaars echter lucht kregen van de overval vanwege de graaf in het land van Aalst, mobiliseerden ze dadelijk. Ook de milities van Brugge, het Brugse Vrije, van Ieper en het Waasland traden in het veld³³.

Over wat nadien in het graafschap gebeurde zijn we niet precies ingelicht. Wij beschikken trouwens over geen authentieke bronnen, die ons nauwkeurig berichten. Toch is het mogelijk, op grond van enkele gegevens, een algemeen beeld te vormen van wat zich in het graafschap toen voordeed.

Ofschoon meester van Aalst, aarzelde graaf Lodewijk ten aanzien van de gewapende macht die zich tegen hem

(31) LI MUISIS, *o.c.*, p. 279.

(32) Vgl. *Stadsreken.* III, 217, 236, 211, 198 en 270, evenals LI MUISIS, *o.c.*, p. 278. KERVYN DE LETTENHOVE (*Hist. de Flandre*, 339) vergist zich als hij verklaart dat de graaf het wapenbestand schond, zoals hij ook verkeerdelijk bericht dat de Casselvallei onbezet was gelaten (*Ibid.*, 338).

(33) Het Gentse leger lag 15 dagen voor Aalst (*Stadsrek.* III, 276, 305, 312, 304, 297, en ESPINAS-PIRENNE, *o.c.*, IV, p. 18). Vgl. verder LI MUISIS, *o.c.*, 278. Brugge en het Brugse Vrije hadden troepen gestuurd ; onder de gesneuvelde Gentenaars telde men de schepen J. Louf (*Stadsrek.* III, 242, en DE PAUW, *o.c.*, p. 362).

concentreerde zijn geweld door te zetten. Hij nam zijn toevlucht tot diplomatieke besprekingen die enige successen opleverden. Naar het blijkt beloofde hij aan de Vlamingen hun vrijheden en voorrechten te eerbiedigen, vrede en eendracht te doen heersen en in de toekomst op hun raadgevingen in te gaan³⁴. Als men rekening houdt met de geestesgesteldheid waarin de Vlamingen toen verkeerden, gebracht zo ze waren onder de pijnlijke indruk van koning Edwards financiële tekortkomingen, zijn politieke machteloosheid, zijn economische beperkingen, dan is het natuurlijk dat 's graven voorstellen en beloften op vele Vlamingen vat kregen.

Het duurde dan ook niet lang of tweespalt verscheurde de Vlamingen. Tijdens een tumult in het Brugse kamp werden de anglophielen of graafvijandige hoofdmannen om het leven gebracht³⁵, en op 14 September werd een verzoening met de graaf bewerkt. Wegens het verraad der Bruggelingen, zo deelt Vuylsteke ons mede, waren weldra ook alle kleine steden en casselrijen voor de graaf gewonnen. Maar ook in het Gentse kamp was er tweedracht ontstaan tussen de partijgangers vóór of tegen de graaf. Het is zelfs waarschijnlijk dat de onenigheid eerst onder de Gentenaars uitbrak en nadien onder de Bruggelingen.

Naar Li Muisis mededeelt, kleefden de vleeshouwers, de vissers, de schiplieden de graaf aan. Zij verlieten hun kamp en liepen naar de graaf over. Het relaas van de kroniekschrijver, door H. Pirenne en andere moderne historici overgenomen, is echter niet geheel juist. Het is waarschijnlijk dat vele schippers, wellicht ten gunste van de graaf bewerkt door Jan Yoens en zijn vader Willem, partij kozen voor de vorst³⁶. Even zeker is het echter dat andere schip-

(34) *Breve Chronicon Clerici Anonymi* (ed. DESMET, *Corpus Chron. Flandriae*, dl. III), p. 30. en LI MUISIS, *o.c.*, II, 282 en *Stadsreken.* III, 313.

(35) « et aliquos ibi capitaneos et suspectos occiderunt ». *Breve Chronicon, o.c.*, p. 20.

(36) Wij deelden reeds mede hoe Jan Yoens om bewezen diensten aan de graaf, in het bezit kwam van goederen die aan de anglofielen toebehoorden. Zijn vader werd in 1349 schepenklerk (*Stadsrek.* III, 359).

pers, geleid door Ghiselbrecht Mayhu en Pieter Dulhuus, tegen de graaf gekant bleven. Dat ook vele beenhouwers de graaf genegen waren bewijzen een paar authentieke stukken³⁷. Toch bleven andere beenhouwers, blijkbaar geleid door hun deken Jan van Loo, de revolutionairen steunen tot het uiterste. Ook onder de poorters - wij bedoelen de leden van de poorterie - was verdeeldheid te constateren. Met zekerheid weten wij dat poorters als Rombout Mond, Jurdaen Ser Sanders e. a. tegen de graaf gekant bleven. Anderen werden na de machtsgreep van de graaf gebannen of als gijzelaars door de vorst opgeëist³⁸.

Meester van Brugge, het Vrije en andere gewesten zette de graaf opnieuw een diplomatiek offensief in om de Gentenaars en de Ieperlingen voor zich te winnen³⁹. Hij herhaalde zijn reeds gedane beloften. Hij zou regeren naar Vlaamse wetten en gebruiken en wou zelfs amnestie verlenen. De bittere wijze waarop zijn aanhangers te Brugge de vrede deden heersen en vooral het feit dat ze nog steeds met Londen verbonden waren, deden de Gentenaars en de Ieperlingen 's graven voorstellen in de wind slaan. Daar graaf Lodewijk beide steden niet kon overhalen, riep hij Brabantse en Limburgse soldeniers in het land en onderwierp de weerspannige gemeenten aan een verwijderde blokkade. Gent en Ieper onderhandelden in-

(37) G. Mayhu werd in Januari 1349 als gijzelaar aan de graaf uitgeleverd (*Stadsrek.*, III, 468). Hij behoorde tot een schippersfamilie waarvan Froissart getuigt dat zij overhoop lag met Jan Yoens. Over P. Dulhuus, vgl. *o.c.*, I, 28 en III, 307. Over de beenhouwers, vgl. F. DE POTTER. *Gent*, dl. II, 397-400.

(38) Vgl. over R. Mond en J. Sersanders, *Stadsrek.* III, 307, en de LIMBURG-STIRUM, *o.c.*, I, 23. Over de gijzelaars, waaronder S. van de Kerchove, Th. en W. van Vaernewyck en G. van Lens, vgl. *Stadsrek.* III, 273, 459, 464, 466 en DE LIMBURG-STIRUM, *o.c.*, I, 79, J. Sersanders en R. Mond waren de twee poorters die van wege de stad op 10 December 1348 belast werden een verzoening te bewerken met de graaf (*Stadsrek.*, III, 207). Mond kreeg op 4 Januari 1349 genade van de graaf. Uit een laconische mededeling in de Gentse stadsrekeningen menen wij te mogen afleiden dat het tehuis der poorters door de revolutionairen werd bezet (*o.c.*, III, 317). Jan van Loo was in 1348 schepen en werd gebannen na 's graven terugkeer te Gent (*o.c.*, III, 58, 273, 307 ; *Memorieboek*, *o.c.*, 51).

(39) Voor het volgende, vgl. LI MUISIS, *o.c.*, 284-285, en *Stadsrek.*, *o.c.*, III, 304-307 ; RYMER, *Foedera*, dl. V (1727), 249.

middels met koning Edwards gevolmachtigden in Vlaanderen en te Kales om tot een regeling van hun conflict met de graaf te komen. De Engelse schatkist was echter uitgeput. Zo groot was koning Edwards nood dat hij niet alleen zijn trouwe bondgenoten in Vlaanderen zonder steun moest laten, maar zelfs genoodzaakt was met Frankrijk een nieuw wapenbestand te sluiten. Daar de blokkade op de rebellen echter geen vat had, was graaf Lodewijk aan zijn kant ook geneigd met Engeland te onderhandelen om het gehele graafschap weer onder zijn gezag te krijgen. Op 25 November 1348 liep het tussen graaf en koning op een compromis uit dat te Duinkerke werd bedisseld. Er werd bepaald dat Gent en Ieper zich aan Lodewijk van Male als aan hun wettige heer zouden onderwerpen. Maar behalve dat er volledige amnestie wegens alles wat er gedaan of misdaan was, en het behoud van al hun vrijheden aan beide steden werd toegestaan, werd nog het bestaande verbond tussen Vlaanderen en Londen bevestigd zodat het land, doch niet de graaf, de Engelse vorst als zijn koning bleef erkennen⁴⁰.

Na rechtstreeks met de graaf onderhandeld te hebben schikten Ieper en Gent zich in het akkoord⁴¹. Te Male droegen beide steden hun gezag aan de graaf over. Alles scheen nu vereffend. Beide steden staakten het verzet, en ontruimden de door hun nog bezette versterkingen. Maar de graaf oordeelde anders over de verzoening. Toen zijn aanhangers binnen Ieper kwamen en de magistraat hadden veranderd, liet sire van Halewijn, 's graven luitenant, onder de Ieperlingen een terreur voeren onder voorwendsel dat tegen de zijnen een complot was gesmeed. Aan hun kant moesten de Gentenaars ervaren dat de vrede, ofschoon getekend, in feite nog geen verzoening betekende. Toen zij inderdaad hun uitgeweken graafgezinde poorters, die te Deinze kampeerden, verzochten naar hun hardsteden weer

(40) DEHAISNES en FINOT, *Inventaire, o.c.*, I, 1, 210.

(41) DE SAINT-GENOIS, *o.c.*, 480-481, en VAN DUYSE, *o.c.*, 481.

te keren, weigerden dezen halsstarrig op hun herhaald verzoek in te gaan. Het was duidelijk dat de uitgewekenen, verzekerd van de steun van de graaf en van de Bruggelingen, iets kwaadwilligs in hun schild voerden. Ofschoon te Duinkerke was overeengekomen dat zij als 's graven aanhangers ongehinderd naar Gent mochten terugkeren en weer in het bezit van hun goederen zouden worden gesteld, wensten zij niet als begunstigden maar als triomfators naar hun stad terug te keren. Zij wensten, zoals de feiten achteraf bewezen, zich meester te maken van het stadsbeleid om het van Engelse smetten te zuiveren. En zij hadden het vooral gemunt op de wevers, die steeds hardnekkig en als één man koning Edward hadden gediend, en die zonder twijfel hun reactie in de weg zouden staan. Zij waren er van overtuigd dat ze de rebellen konden klein krijgen. Ieper was volkomen overmeesterd ⁴². Van Londen viel niets meer te vrezen. Koning Edward had zijn machteloosheid beleden, én tegenover Parijs én tegenover de graaf, die hij zelfs steun had beloofd indien de rebellen in het verzet volhardden. Bovendien waren de Gentse rebellen door de langdurige blokkade en de pestziekte ondermijnd, aan hongersnood onderhevig, vooral sinds de stad de laatste verschansing was geworden waarachter honderden gebannen en opgejaagde anglophielen, zo uit de kleine als uit de grote Vlaamse steden, schuil gingen. Aan de ene kant inziende dat langere weerstand nutteloos was, en aan de andere kant bewerkt door de graaf die beloofde volledige vergiffenis te schenken, vielen weer talrijke Gentenaars de weerspannige anglophielen af. Zij trokken naar Deinze of kampeerden in de buurt van Afsnee, nabij de Rijsbrug. In dit verband deelt Li Muisis mede dat het de volders, de poorters alsmede de St.-Pieterlingen waren die de stad verlieten. Het staat niet te min vast dat zeker niet alle volders uitweken. Sommige werden inderdaad als gij-

(42), Op 14 December 1348 ; vgl. J. VUYLSTEKE, *Goeden Dinsdagh*, o.c., 22 ; Stadsrek. III, 307 ; DEHAISNES-FINOT, o.c., 210 ; LI MUISIS, o.c.

zelaars opgeëist, en anderen werden verbannen na 's graven intocht. Hetzelfde gold voor vele poorters⁴³. Aan hun kant poogden de schepenen nog met de graaf en zijn aanhangers te onderhandelen. Zij riepen bovendien de hulp in van Hendrik van Vlaanderen, van de hertog van Brabant, van de gravin. Niets baatte. Tenslotte legden zij hun trots af, hun fierheid en hun onafhankelijkheid die zij eens ten tijde van Van Artevelde stout en bout graaf Lodewijk van Nevers en koning Philips van Valois hadden betuigd. Zo diep waren ze in ellende en vernedering gedompeld dat zij zelf als het ware als bannelingen binnen hun eigen stadsmuren waren opgesloten en priesters en kloosterlingen moesten uitsuren om de droeve zaak van hun ontredde stad te gaan bepleiten.

Toen eiste de graaf 150 gijzelaars w. o. baljuws, castleyns, gewezen of nog fungerende hoofdmannen, schepenen, dekens, stadsklerken en notabelen⁴⁴. Zij zouden « com-

(43) LI MUISIS, *o.c.*, 285 ; zie ook de lijst der bannelingen bij N. DE PAUW, *Cart. Artevelde, o.c.*, 726 vlgg. Het waren lieden uit Aalst, Geeraardsbergen, Axel, Biervliet, Dendermonde, Hulst, Deinze, Oudenaarde, Damme, Aardenburg, Ieper, Gistel, Sluis, Oostende, Diksmuide, Oudenburg, Belle, Nieuwpoort, 't Vrije, Poperinge, Veurne, Bergen en uit de Casselrijen. Toch eigenaardig die dominatie van Gent, waarvan PIRENNE, nagepraat door sommige moderne historici, zoveel gewag maakt. Vgl. verder : J. VUYLSTEKE, *o.c.*, 26. J. Selle, J. van Bost, J. de Bastaard en andere Gentenaars werden gebannen (*Stadsrek.*, III, 273 ; N. DE PAUW, *o.c.*, 137) ; hetzelfde geldt voor de poorters, o.m. voor W. en Th. van Vaernewyck, en S. van de Kerekhove (vgl. voetnoot 38).

(44) O.m. de baljuw van Aalst, nl. de edelman Willem van Leeuwergem, en de baljuw van Biervliet, nl. Jan Kempe. De kastelein van het Kasteel van Helkijn, de hoofdmannen of gewezen hoofdmannen, Jacob Van de Zompele, Arnout en Jan de Brune, Gelnoet van Lens, Pieter Mabesone, Willem van Huse, Jan de Bastaard ; de schepenen of gewezen schepenen : Jan Willade, Boidin Van de Walle, Boidin ute Meerhem, Pieter Van de Velde, Gillis Sax, Jan Van der Loeve, P. Van der Hasselt, Joes Wittebroet, Jan Goethals e.a. ; de ontvangers of gewezen ontvangers : Lievin Wittebroet, Symoen Abelin e.a. ; de stadsklerken Jan Utenhove, de rof, en Boidin Blancaert ; notabele heren als de lakensnijder Jan Van Gent, de makelaars Lievin Coukelin, Willem Van Artevelde, Justaes de Dorpere, Jan Van Abbinsfoerde ; ook Jacob Van Artevelde's zonen Jacob en Jan, de dekens of gewezen dekens, Jan van de Velde (wever), Gillis van der Pale (kleine neringen), Gillis Van Contelsfoerde (volder), ridder Huge van Calcine e.a. Uit deze namenlijst blijkt hoe verkeerd het vanwege sommige historici was van een weversverbond te gewagen. N. DE PAUW, *Cartul. des Artev.*, 134 en vlg.

men bloet ende onghewapent up den weg naer Audenaerde, nabij de Mijlgracht » en wenste de binnen Gent verblijvende bannelingen « te doen gheleede tot de palen van zine lande »⁴⁵. De radeloze schepenen schonken de graaf voldoening ofschoon sommige Gentenaars als gijzelaars door 's graven raadsheren aangeduid, door anderen moesten worden vervangen. Wij betwijfelen echter of de bannelingen en de vluchtelingen die binnen Gent asyl genoten, zich buiten het graafschap lieten drijven. Li Muisis deelt mede dat velen de dood verkozen boven het « exire et comitem recipere aut ei obedire »⁴⁶. Het wrede lot dat de wraakgierige graaf hun partijgenoten uit Brugge, uit Ieper en elders had doen ondergaan wensten zij in geen geval te délen. Zij kenden 's graven loyaliteit die er in bestond velen van hun bloed in gijzelaarschap te slepen, te martelen, te bannen of tot knechtschap te dwingen. Vele Gentenaars, vooral vele wevers, rechtstreeks bedreigd, begrepen hun wrok en hun wanhoop⁴⁷. Ook zij verkozen een moedige dood boven een roemloos einde. En toen op Dinsdag 13 Januari 1349 's graven troepen met de uitgeweken graafgenegen poorters de stad binnentrokken, stonden op de Vrijdagmarkt honderden onverschrokken mannen paraat om desnoods van de markt hun kerkhof te maken, zoals Li Muisis ons mededeelt, die er aan toevoegt dat « Ge-

(45) N. DE PAUW, *o.c.*, 136.

(46) LI MUISIS, *o.c.*, p. 286.

(47) Niet alle wevers kozen partij voor de Gentse weversdeken Jan Van de Velde, op de Vrijdagmarkt. Velen hadden zich als gijzelaars aangemeld, wat zeker hun onderdanigheid ten opzichte van de graaf bewijst, in tegenstelling bv. met Jan Van de Velde en zijn aanhangers die weigerden zich als gijzelaars over te leveren. Onder de wevers die gijzelaars werden hadden wij Pieter Stockman, Diederic Van Loo, de eerste gewezen schepenen, de tweede nog in functie (*Stadsrek.* III, 369), verder de gewezen hoofdmannen Arnout de Brune en Pieter Mabesone, ook Gillis Ripegerste, de Gentse held van Cassel e.a. (N. DE PAUW, *o.c.*, 134 en vlg.). Andere wevers als Justaes van den Hole, Jan Wittebroet werden gijzelaars noch gebannen. De eerste werd zelfs niet getaxeed (Cfr. de lijsten der gebannenen en gijzelaars, *Stadsrek.* III, 464, en N. DE PAUW, *o.c.*, 134 vlg., 711 en vlg.). Justaes van den Hole werd in 1359-60 deken der wevers (*Stadsrekening* fol. 55 v.).

meente ende Vrient » hun strijdkreet was. Zij vonden er ten andere de dood die zij zo roekeloos hadden uitgedaagd ⁴⁸.

Door tussenkost van de graaf kregen de contrarevolutionnaires het beleid van de stad in handen. 's Heren en der Stede kiezers als Clais de Jonghe, Jan Breetbaert, Gillis van den Houte, Gillis de Tolnere, Gillis Rijnvisch waren uitgesproken vijanden van Van Artevelde, of als Jan Yoens verraders van het laatste uur ⁴⁹. Niet alleen riepen zij reactionnaire, trouwe aanhangers van de kortzichtige graaf Lodewijk van Nevers aan het bewind, maar aarzelden zelfs niet bannelingen tot schepenen te verkiezen ⁵⁰. De

(48) Zij werden geleid door « mijnhere Wouter van Vorhoute », en niet door Lodewijk van de Walle en van Steenhuize zoals Li Muisis (*o.c.*, 287) mededeelt, ofschoon van de Walle zeker te Deinze aan de leiding van de grafelijke troepen stond (*Stadsrek.* III, 308). De strijdkreet der weerspannigen bewijst welk ideaal de verslagenen huldigden ; zij stelden de gemeentelijke vrijheid en autonomie hoger dan het centraliserende grafelijke bewind, zoals een eeuw later ongeveer, ook vele Gentenaars tegen dezelfde centraliserende macht, ditmaal van de Bourgondische hertogen zouden strijden.

(49) Vgl. *Stadsrek.* III, 327. Gillis Van Houtte was stedeklerk toen in 1337-38 Jacob Van Artevelde aan de macht kwam. Op 24 April 1338 werd hij gearresteerd en waarschijnlijk gebannen. (*Ibid.*, I, 161). Later in 1346 kwam hij als kanselier van graaf Lodewijk van Male met deze laatste naar Vlaanderen terug om blijkbaar na 's graven vlucht eveneens uit het graafschap te verdwijnen. (*Ibid.*, III, 40). Jan Breetbaert was deken der volders in 1337-38 (*Ibid.*, I, 157). Hij werd aangehouden in 1338. (*Ibid.*, I, 342). Gillis de Tolnere was schepen in 1337-38. Hij werd nadien Van Artevelde vijandig gezind. (*Ibid.*, I, 107). Clais de Jonghe werd tijdens het beleid van Van Artevelde met Jan Van Steenbeke gebannen. Gillis Rijnvisch had aanvankelijk Van Artevelde gesteund (*Memorieboek*, 47-50). Ook hij werd blijkbaar betrokken in het verzet van Jan Van Steenbeke tegen de opperhoofdman. Jan Yoens werd later zelfs schepen (*Ibid.*, III, 397).

(50) H. De Grutere, die vóór Jacobs beleid verscheidene malen schepenen was, en na nog als schepenen te hebben gefungeerd, nadien niet meer als dusdanig optrad (*Memorieboek*, 41, 44, 46). Hetzelfde geldt voor Jacob Rijnvisch, Jan Jours, Gherolf Bette, Jan van Wiendeke, gewezen voldersdeken (*Stadsrek.* I, 39). FRIS (*Origines Réformée*), deelt mede : « ils appelèrent sur les bancs échevinaux plusieurs hommes tombés en 1337 », en hij citeert o.m. de namen van schepenen als Jurdaen Sersanders, Simeoen Serthomaes, Philips van Oudenaerde, Hughe Van Lembeke, Jan en Lievin Damman, Gerolf Bette, Zeger Boele, Jan Borluut. Had Fris de Gentse schepenenlijsten geraadpleegd, dan had hij geconstateerd dat deze lieden allen met Van Artevelde en zijn partij-gangers collaboreerden en zelfs schepenen werden tijdens of na Jacobs bewind. (Cfr. *Memorieboek*, 46-48, 51, 52, 56, 63). Aan de andere kant beweert Fris : « en 1348, les derniers magistrats de l'époque tisserande (*sic*) étaient tous des hommes nouveaux », op 3 na, nl. Lievin Van Veurne, Lievin Van Wettene en Jan Van Loo. Jammer voor Fris dat hij zo slecht lezen kon, anders waren de namen van Hughe Van Lembeke, Boidin van Laerne, Simeoen Van Kerchève, Lievin Damman, Jacob

nieuwe magistraat destitueerde de oude schepenen van wie er reeds 9 als gijzelaars vanwege de graaf waren opgeëist⁵¹. Tien andere werden verbannen⁵². Tegelijk werden de hoofdmannen, de ontvangers en vele stadsklerken uit hun ambt ontzet evenals, en dit is van groot belang, de deken der wevers, der volders en der kleine neringen⁵³.

Voortaan fungeerde naast de nieuwe deken van de volders en van de kleine neringen een deken van de poorterie⁵⁴. En het schrikbewind werd ingezet.

Ofschoon volkomen meester van de stad, hield de graaf de hem geleverde gijzelaars in zijn macht. Hij deed ze opsluiten te Rupelmonde, te Petegem, te Viane, te Liedekerke en elders en stond de Gentse magistraat toe ze jaren lang boeten op te leggen waarvan de helft der opbrengst in zijn bezit moest komen⁵⁵. Nieuwe gijzelaars w. o. poorters, volders en kleine neringen werden opgeëist. Aan de andere kant werden honderden rebellen, poorters als ambachtslieden, gebannen of op de vlucht gedreven. Velen er van zochten asyl in Engeland, te Kales, in Zeeland en Brabant.

Storem e.a. hem wel bekend geweest, hetzij deze lieden van 1338 tot 1347 fungeerden als schepen, als ontvanger of hoofdman (*Memorieboek*, 46 en vlg., *Stadsrek.* III, 2, 45). Onder de ballingen telt men Salomon Borluut, P. Van der Mersch (*Ibid.*, III, 16 en I, 156-216).

(51) Het waren Lieven van Veurne, Jan Goethals, Jan de Bastaard, Jacob Coutard, Joes Wittebroet, Diederic van Loo, Lievin van Weterere, Boidin van Laerne, Pieter van de Dorent (*Stadsrek.*, III, 273). Behalve de voorschepen Lievin van Veurne meldden zij zich allen als gijzelaars aan.

(52) Het waren Symoen Van de Kerchove, Jan van Loo, Maes Vander Borgh, Jan de Meyere, Symoen Relm, Pieter van de Bossche, Jan Ornic, Hughe van Lembeke, Jacob van Gherardsberge, Staes Van Ackere. De eerste twee kwamen vlug in Vlaanderen terug en collaboreerden met de reactie. (*Stadsrek.*, III, 363-367). Reeds in 1350 werd Simoen opnieuw voorschepen. (*Memorieboek*, 68). Het jaar nadien was Jan van Loo weer schepen. (*Ib.*, 70.)

(53) Slechts enkele van de oude stadsklerken werden behouden; ook de garsoenen werden vervangen (*Stadsrek.*, III, 300, 359, 360 en I, 216, alsook *Memorieboek*, 36, 43, 46). Vgl. verder *Stadsrek.*, III, 299, 358.

(54) Het was Clais de Jonghe (*Ibid.*, III, 359), tegelijk fungeerde ook tijdelijk een « enape » van de poorterie (*Ibid.*, 302, 360).

(55) Zo werden de zonen van Van Artevelde, Jan en Jacob, voor 50, en Willem van Huse voor 100 pd. gr. beboet. Vgl. over de gijzelaars, *Stadsrek.*, III, 369-371, 464 en vlg.; DE LIMBURG-STIRUM, o.c., I, 279, 259.

En dan nog werden ze als dieren opgejaagd⁵⁶. Te Gent zelf werd een strenge inquisitie ingevoerd waaraan zelfs de orde der Minderbroeders, die in het verzet tegen de contra-revolutionnaires waren betrokken, niet konden ontsnappen⁵⁷.

Dagen achtereen zetelden speciale raden, onder bewaking, om de rebellen zwaar te taxeren. Goederen van verdommen en bannelingen werden aangeslagen en weggeschonken aan reactionnaires als Jan Yoens, Symoen ser Thomaes, Clais de Jonghe e. a. Zelfs het bezit van doden, als b. v. dit van de gewezen ruwaert Simoen de Mirabello, werd voor een groot deel geconfisqueerd.

Van alle rebellen hadden de wevers het nochtans het meest te verantwoorden. Niet alleen werden zij ontwapend, en sommige van hun huizen bezet, doch zij werden bovendien uit elke deelneming aan het stadsbeleid gesloten en hun economisch zelfbestuur ontnomen. Tenslotte werd zó op de wevers als op de leerknappen een bijzondere belasting geheven, taxe waaraan ook de drapiers niet ontsnapten⁵⁸.

De onderdrukking der wevers, zo politiek als economisch en financieel, bracht niet alleen een ware vlucht van hon-

(56) Onder de verbannen, de ridders Willem van Leeuwergem en Hughe Van Calcine, die geweigerd hadden zich als gijzelaars aan te geven en blijkbaar gevlucht waren. Ook vele gijzelaars die aangehouden waren, als de ostellier Gillis Van der Pale, de gewezen schepenen Pieter Van de Velde, Gillis Ripegerste, de gewezen hoofdmannen Pieter Mabesone, Jan de Scoutete, Arnout de Brune en andere werden achteraf gebannen : N. DE PAUW, o.c., p. 711, 715, 295 ; vgl. verder *Stadsrek.*, III, 371, DE LIMBURG-STIRUM, o.c., I, 309, 370 en FROIS-SART (ed. Kervyn), XX, 135.

(57) « Doe men d'inqueste sat ter fremeure » (*Stadsrek.*, III, 385-387). Dat het hier werkelijk gaat om een onderzoek tegen de Minderbroeders en niet om een onderzoek betreffende andere zaken dat in het klooster der Freremineuren werd gedaan, zoals dit soms meer gebeurde, bewijst volgend excerpt uit de stadsrekeningen : « Item den Witte Broeders van 1/2 jare dat si messe zeiden om de Freremineure die doe verlaten waren » (*Ibid.*, III, 361).

(58) De wevers kregen beleders uit andere ambachten in stede van hun deken, die ze niet meer mochten kiezen (*Ibid.*, III, 393) ; zij hadden ook geen « cnape » meer (*Ibid.*, III, 392). Over de belasting, vgl. H. VAN WERVEKE, *Stadsfinanciën*, o.c., 224. Vgl. bovendien : DE LIMBURG-STIRUM, o.c., I, 81, 83, 160, 261, 480 ; ESPINAS-PIRENE, o.c., II, 495, 478 ; GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Cartulaire Estaple*, o.c., nr. 289.

derden geschoolde krachten te weeg, doch had meteen zwarte ellende, die met bedelarij en prostitutie gepaard ging, voor gevolg. Het verdwijnen in 1353 van de Engelse wolstapel, die de graaf niet vermocht in Vlaanderen te behouden, veroorzaakte economische stoornissen, die al diegenen, rijk en arm, die met de lakennijverheid en -handel hun brood verdienden, deed morren. Aan de andere kant was de economische concurrentie tussen platteland en steden in Vlaanderen niet verminderd. Even drastisch als voorheen, toen de wevers nog medezeggingsrecht was verleend in het beleid der steden en inzonderheid te Gent, onderdrukte de reactionnaire magistraat en de graaf deze nadelige mededinging, in strijd met de verworven privileges⁵⁹.

De vexerende terreurmaatregelen, de wilde jacht op de zwervende rebellen, de massale verbanningen - in 1351 werden te Brugge alleen nog ongeveer 500 lieden wegens anglophilie in ballingschap gedreven - de herziening van sommige rechterlijke processen en zovele andere maatregelen meer, hielden Vlaanderen jaren achtereen in onrust en wrok, wat het bestaan van grafelijke ruwaerts in steden en casselrijen verduidelijkt⁶⁰. Daar komen bij, het brutaal en willekeurig optreden der grafelijke ambtenaars, die soms geen reactionnaire schepenen spaarden, de centralisatiepolitiek die Lodewijk van Male van zijn vader had overgenomen, de zware en herhaalde subsidiën die de graaf van zijn onderdanen vergde, het wanbeheer van de reactionnaire magistraat, die verduisteringen pleegde en in ophefmakende schandalen werd gewikkeld, die zelfs te Gent b. v.

(59) De wevers waren tot 1359 uit het Gentse stadsbeleid gesloten. Vgl. DIEGERICK, *o.c.*, II, 175 ; ESPINAS-PIRENNE, *o.c.*, II, 353 en de stadsrekening 1354-55 (op het stadsarch. te Gent) fol. 22a. Het was verkeerd vanwege H. PIRENNE (*Hist. de Belg.*, II, 82) te schrijven dat de plattelandsbevolking van 's graven overwinning op de partij der wevers profiteerde. Vgl. over de prostitutie N. DE PAUW, *Voorgeboden*, p. 42, 44, 52.

(60) Zie daarover vooral DE LIMBURG-STIRUM, *o.c.*, I, 210, 85, 449, 663, 407, 218, 221, 20, 222, 78 en 261. Over de Brugse ballingen, L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Inventaris*, II, nr. 497 ; Stadsarch. Gent, Jaarboeken, *o.c.*, 1350, fol. 55 v.

het afzetten van schepenen, zelfs van een voorschepen voor gevolg hadden ⁶¹. Er waren tenslotte de waardevermindering van de Vlaamse munt, het fleuren van de zwarte markt als gevolg op een nijpend tekort aan koren, de spijtige exode der Oosterlings of Duitse kooplui naar Dordrecht, de francophile politiek van de graaf die de normale betrekkingen met Engeland ondermijnde, en inzonderheid was daar nog de oorlog tegen Brabant gevoerd en de bezetting van Antwerpen, die overal in Vlaanderen steden en casselrijen in het bankroet dreven, zodat de magistraat te Brugge de vreemde naties moest aanspreken voor leningen, en die van Gent de financiële dictatuur van een Jacob van Overwater moest invoeren ⁶². Dit alles zweepte de massa op, zó de poorters als de ambachtslieden en stuwde de verzetsbeweging, die steeds onder de honderden beproefde gezinnen der rebellen wakker was gebleven, tegen de politiek van de graaf en van zijn reactie in de steden op.

Reeds voor, doch vooral na de oorlog tegen Brabant waren hier en daar, inzonderheid in de grote steden opstanden en « wapeninghen » losgebroken. Wijlen V. Fris e. a. hebben het doen voorkomen alsof deze beroerten het werk waren van de wevers. Men hoeft slechts het cartularium van Lodewijk van Male en de stadsrekeningen open te slaan om te vernemen dat de leiders van het verzet nu eens de deken der kleine neringen, dan weer deze der poorters waren, die met de wevers samenspannden ⁶³.

Te laat kwamen de concessies van de graaf, die politieke bannelingen naar Vlaanderen liet terugkeren om er dan

(61) Zie behalve DE LIMBURG-STIRUM, *o.c.*, I, 257, 249, 378, 426, 440, 446, 519, 600, 125. DE SAINT-GENOIS, *o.c.*, n. 1707 en 1715-17, en L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Invent.*, *o.c.*, 27-28.

(62) Over het financiële bankroet, vgl. behalve L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *o.c.*, n. 530, ook stadsrekening, 1358-59, tweede fragment (Stadsarch., Gent), fol. 36 en stadsrekening 1356 (Ibidem), fol. 161 ; zie bovendien voor de Oosterlingen HOHLBAUM, *Hansische Urkundenbuch*, III, n. 320.

(63) FRIS, *Origines*, *o.c.*, p. 15-16 ; DE LIMBURG-STIRUM, *o.c.*, I, 641-610-640. Er is hier sprake van L. Van Tidegem, deken der Kleine Neringen, Lievin Damman, voorschepen, Clais van der Sickelen, Jan van Lembeke, Jan de Tolnere, enz.

nog zijn Vlaamse vloot mede te bemannen of die de duur van de verbanningen verminderde. Te laat kwam de concessie van de reactie te Gent die aan de wevers hun gezwornen weer schonk. Te laat draafden de graaf zelf en zijn raadslieden van de ene stad naar de andere, van Ieper naar Brugge, van Kortrijk naar Gent om overal de malcontenten tot bedaren aan te sporen ⁶⁴. Aangemoedigd door het succes der Engelsen in Frankrijk staken in 1359 overal de Anglofielen en de vijanden van de graaf de hoofden op ⁶⁵. Te Ieper vroegen de rebellen, wevers, volders en anderen, het herstel van 's lands toestand als in de tijd van Jacob Van Artevelde. Te Brugge gingen de rebellen met Engeland confereren ⁶⁶. Te Gent wierpen de malcontenten de reactie uit het stadsbeleid, riepen de wevers weer mede aan het nieuw bewind.

Onder de nieuwe gezagvoerders erkennen wij oude medewerkers van Van Artevelde en van diegenen die tot de « Goeden Dinsdagh » zijn werk hadden voortgezet. Wij citeren onder ander de wevers Willem van Huse en Jan Serpieters, gewezen hoofdmannen, die door de reactie destijds

(64) Vgl. behalve DE LIMBURG-STIRUM, *o.c.*, I, 550, 553, 644, 641, 640, 609 en 650, de Gentse stadsrekeningen (2 Juli - 15 Aug. 1356), fol. 173 (1358-59), fol. 24, 25, 25 v. en 26.

(65) Op 17 Juli 1359 grijpt op de markt te Brugge een bloedig gevecht plaats (M. VILLANI, *Liv.* IX, ch. 38, in : MURATORI, *Scriptores*, t. XIV, col. 566-567 en L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Inv.*, I, 99). Op 19 Juli wordt de graaf door de Gentenaars tot tweemaal toe verzocht naar Gent te komen. (*Stadsrek.* 1358-59, fol. 21 v.). Op 20 Juli doet, naast de deken van de Kleine Neringen en van de volders, een wever Justaes Van den Hole, die kort nadien als deken van de wevers zal fungeren, aweet in de stad. (*Ib.*, fol. 37 v. en 1359-60 fol. 49 v.). Uit deze gegevens blijkt dat de wevers in de troebelen die op 19 Juli doorgingen, betrokken waren, dat ze kort nadien weer over een deken beschikten en mede verantwoordelijk waren voor het handhaven van de orde. Het blijkt bovendien dat het opzet van 19 Juli niet tegen de volders was gericht. FRIS gewaagt van een gevecht tussen volders en wevers reeds op 12 Juli. Lees 19 Juli anglofielen tegen reactionairen. Delen wij nog mede dat de graaf zich op dat ogenblik verbonden had met Picardische en Normandische edelen om de Franse koning, die in Engeland gevangen zat, te gaan verlossen. Men begrijpt de reactie van de Vlaamse anglofielen.

(66) DIEGERICK, *o.c.*, II, 187 en A. VAN DEN PEEREBOOM, *Ypriano*, dl. VII, 432-437. In zijn *Origines*, p. 23, vergeet FRIS natuurlijk mede te delen dat de volders en wevers van dezelfde partij waren. L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Invent.*, *o.c.*, II, 103.

als gijzelaars waren opgeëist en zwaar getaxeerd werden. Daar komen bij Claeys Daens, Jan van der Hoyen, gewezen schepenen. Onder de poorters kunnen wij vermelden : Rombout Mond, gewezen schepen, die tot in Januari 1349 de strijd tegen de graaf en de reactie had volgehouden en Jan van Vaernewijck, de zoon van de gewezen hoofdman Willem van Vaernewijck. Onder de kleine neringen Clais van Erdbuer, wiens goederen destijds werden verbeurd verklaard. Onder de volders Pieter van den Ovone, gewezen hoofdman en schepen ⁶⁷. Ook de nieuwe stadsdienaars, klerken e.a., als Lievin van Landegem, Zeger van de Velde waren aanhangers geweest van het Van Arteveldebewind en waren daarvoor destijds uit hun ambt ontzet, of waren als Jan van Laerne zwaar beboet geworden. Delen wij nog mede dat gewezen voorstanders van Van Artevelde, die mettertijd met de reactie meeliepen, thans met het nieuw bewind weer opschoten, hetzij zij naast trouw gebleven Van Arteveldisten, zó wevers als kleine neringen en poorters, fungeerden als schepen, hetzij dat zij optraden als controleurs of als rechters in de door het nieuw bewind ingestelde inquesten ⁶⁸. Zo uit de samenstelling van het nieuw schepencollege, als uit de afvaardigingen die « ter inquesten saten », als uit de deelneming der 3 dekenen : kleine neringen, wevers en volders, aan het stadsbeleid blijkt duidelijk dat de beweging die op 19 Juli 1359 te Gent werd ontketend het werk was van de revolutionnaires en anglo-

(67) Vgl. *Memorieboek*, 81 ; de Gentse Stadsrekening (reeks 195 n. 2) fol. 9-15 en Rijksarchief te Gent, Charters van de Graven van Vlaanderen, Suppl. 404, evenals Stadsrekening 1358-59, fol. 21 v. en 22, idem 1359-60, 9e fragment, fol. 55 v. en Stadsrek., o.c., VI, 307. Het was verkeerd van wege FRIS (o.c., p. 22) te menen dat de poorters uitgesloten waren : verkeerd ook van wege J. DHONDT (*Gent*, Antwerpen 1947, p. 74) te gewagen van een gevecht tussen volders en wevers op 24 Mei 1359.

(68) Naast trouw gebleven wevers als Diederick Huezeldonc, Jacob van Geeraardsbergen, Kleine Neringen, Jan van de Sompele, Pieter van Damme (de eerste was hoofdman, de tweede schepen geweest), de volder Jan van Houthem, fungeerden ook de wijnhandelaar Jacob van West, de poorters Jurdaen Sersanders, de verver Hughe van Lembeke, de schippers Pieter Dulhuus en Hendrik Ekaert (*Gentse Stadsrekening* 1359-60, tweede fragment, fol. 45 en 48), als gewezen schepenen.

phielen uit de periode 1338-48, en dat van een sociale omwenteling geen sprake kan zijn ⁶⁹. Dit blijkt nog treffender uit het feit dat de nieuwe bewindvoerders, zo poorters als wevers, volders en kleine neringen het proces maakten van hun reactionnair beleid dat aanving in 1349 en ongeveer 10 jaar aanduurde, en dat zij, samen met die van Brugge en Ieper en het gemene land, van de graaf verkregen dat van October 1359 af honderden en nog honderden van hun vrienden en aanhangers, die destijds wegens rebellie en anglophilie door de graaf en de reactie waren verbannen, naar Vlaanderen mochten terugkeren ⁷⁰. Onder de velen aan wie amnestie was verleend behoorden 's graven ergste vijanden als de edelen Hughe van Calcine, Willem van Leeuwergem, de gewezen Gentse hoofdmannen, ontvangers of schepenen Arnout de Brune, Boudin Goethals, Pieter van de Velde, Jan de Scoutete, Willem van Artevelde en de zonen van Jacob van Artevelde, Gillis Ripegerste, Gillis

(69) Van de 26 schepenen waren met zekerheid poorters : Jan Van Vaernewijk, Sanders van Lede, Jacob Bette en Gijsbrecht de Grutere. Wevers waren : Willem van Huse, Claes Daens, Jan van der Hoyen, Jan Van Durme. Uit de Kleine Neringen : Jacob van West, Jacob Van Zele, Jacob Verbertilden, Clais van Erdbuur, Jan Houkin, Jan de Somere en Jan van de Hamme. Scheerder was Jan Leeuwerke ; volder Arend Zelle. Van de andere schepenen konden wij niet bepalen tot welk ambacht ze behoorden. Als Gentse afgevaardigden op de door de drie steden in Vlaanderen gehouden inquesten traden op : de poorter Jurdaen Sersanders, de wevers Gillis Van de Driessce, Diederie Huezeldone, Jan Van der Hoyen, Justaes Van de Hole, de volders Frans Van Ansebeke, Gillis de Corte ; de Kleine Neringen : Gillis van Deinze, Gillis Van Latem, Jacob Van West, Hughe van Lembeke en Symoen Vaernewijck, ofschoon het waarschijnlijk is dat deze laatste de poorterie vertegenwoordigde. (Stadsrekening 1359-60, tweede fragment, fol. 45) en te Gent : 5 schepenen w.o. de poorters Jan Van Vaernewijk en Jacob Bette, 4 wevers, 4 kleine neringen en 2 volders (*Ib.*, fol. 48). De voldersdeken, Frans Van Ansebeke bleef voort fungeren, zeker tot 18 Februari 1360 (*Ibid.*, 1359-60, 1e fragment, fol. 55 v. Zie ook J. VUYLSTEKE, *Goeden Dinsdagh*, 45 nota 1).

(70) Van October tot December 1359 (N. DE PAUW, *o.c.*, 709 en 734). In October 1360 zullen nog enkele hannelingen, op verzoek van de Engelse koning naar Vlaanderen terugkeren. Dat de graaf de terugkeer van deze rebellen vreesde, bewijst een der gestelde voorwaarden « dat minhere niet meent dat enich ballinc gracie hebben jof incommen mag, die met eenighen vremden here verbonden staet als Vrij Vlamin om te doene jeghen minhere ende tland dat zij sculdich es te doene (*o.c.*, 710). Deze voorwaarde doelt natuurlijk in de eerste plaats op « een verbond » met Engeland. Vgl. Stadsarch. Gent, Stadsrek., 1359-60, tweede fragment, fol. 48.

van der Pale e.a. Dat de reactie nog gepoogd heeft het roer om te gooien was natuurlijk en ook de volders moeten mettertijd betreurd hebben dat zij door de heropstanding der wevers niet meer over die macht en invloed beschikten die zij na de « Goeden Dinsdagh » met de reactie deelden. Want de volderie werd zwaar gestraft voor haar opstandigheid⁷¹. Van 15 Augustus 1360 af hield het ambacht der volderie zo in feite als in rechte op te bestaan als autonoom lid van de stad⁷².

Van 15 Augustus 1359 af werd Gent elk jaar bestuurd door 26 schepenen van wie er 6 de poorterie vertegenwoordigden, iets wat V. Fris eerst 10 jaar later, in zijn wonderjaar 1369 doet aanvangen⁷³. Het was trouwens ver-

(71) Troebelen moeten zich hebben voorgedaan in October 1359 en tussen einde Januari 1360 en midden Februari. In die periode werden inderdaad te Gent verbanningen uitgesproken. (Stadsrek. 1359-60, tweede fragment, fol. 41). Ongeveer in het midden van Februari verloren bovendien sommige stadsdienaars, o.a. de serjanten Jan Van der Crayen, Lievin Van Landegem, de garsoenen Lievin van Haecht en Staes Muddin, na een half jaar, hun post (*Ib.* 1358-59, eerste fragment, fol. 57 v. en 58). Ze werden vervangen door Zeger Van de Velde, Mateus de Backere, Jan de Grutere en Arnoud de Schoenmakere. De deken der volders, Fr. Van Ansebeke, werd door twee nieuwe beleders vervangen (*Ib.* 1359-60, eerste fragment, fol. 55 v.). De volder Pieter Van de Ovene, stadsontvanger, bleef echter tot 15 Augustus 1360 in functie. De hem uitgekeerde jaarwedde was dezelfde als deze van de wever Jan Serpieters, van de Kleine Neringen Gillis van Deinze en Arnoud Mayhu, nl. 6 pd. 5 s. (*Ib.* fol. 55 v.). Ook de volder Arnout Zelle of Scelle, bleef voort fungeren. In elk geval werd van zijn vervanging geen melding gemaakt in de lijst der schepenen. Een gelijkaardig feit werd anders wel genoteerd (zie : *Memorieboek*, 81-76-75-70). FRIS, zich steunend op de L'ESPINOY en het *Memorieboek*, meent dat er een gevecht plaats had op 1 Februari tussen volders en wevers (FRIS, *Origines*, 25). Wij menen dat de troebelen, waarvan sprake, begonnen vóór deze datum, gezien er gebannen werd in de week « voer onser Vrouwen dagh Lichtmesse » (Stadsrekening 1359-60, tweede fragment, fol. 41).

(72) Niet alleen werden de volders het dragen van wapens verboden en het behoud van hun bannieren ontzegd, maar ze werden bovendien in hun zelfstandig politiek en economisch bestaan getroffen (*Memorieboek*, 81). Hun deken werd vervangen, zoals medegedeeld, door beleders, nu eens wevers, dan weer Kleine Neringen. Deze werden door de schepenen aangeduid (ESPINAS-PIRENNE, o.c., II, 628).

(73) Over de samenstelling van het Gentse stadsbestuur, vgl. P. ROGGHE, *De samenstelling der Gentse schepenbanken*, Gent 1950. Prof. H. VAN WERVEKE (*Stadsfinanciën*, p. 370) meent dat de poorters in 1359 uit het stadsbeleid werden gesloten ten voordele van de wevers. Hij geeft geen bron aan en vergist zich. De voorschepen, die in 1359 aan het bewind kwam, was Jan Van Vaernewijck, een poorter (Stadsrek. 1358-59, fol. 22). Mede als poorters fungeerden toen : Sanders

keerd te beweren dat de wevers gedurende twee jaren Gent domineerden ⁷⁴.

Zoals te Gent poorters, ostelliërs en makelaars, drapiërs en kleine neringen e. a. allen samen verenigd op de reactie het bewind veroverden, waren het Brugse poorters, drapiërs en makelaars als Pieter de Scotelaere, Zeger Honin, Sy-

van Lede, Jacob Bette, Jan Van de Hamme e.a. (*Ibid.* en ook 1362-63, fol. 203, *Stadsrek. Philips Van Artevelde*, II, 416). In zijn *Origines* (p. 26) schrijft FRIS : « la foulerie fut remplacée comme membre par le patriciat ». Natuurlijk geeft deze historicus alweer geen bron aan. Sinds de Goeden Dinsdagh waren de poorters nooit een jaar uit het stadsbeleid gesloten geweest. Elk jaar waren zij op zijn minst door een, twee of meer schepenen vertegenwoordigd geweest. Wij citeren o.m. voor 1348 (tweede schepenen) : Jacob Rijvisch en Salomon Boriuut, voor 1349 : Willem Van de Pitte, voor 1350 : Symoen Van de Kerchove, Jacob Rijvisch, Jurdaen Sersanders ; voor 1351 : Gerolf Bette, Willem Van de Pitte ; voor 1352 : Sanders Van Leke ; voor 1355 : Jan Boriuut, Gerolf Bette ; voor 1356 : Jan Van der Sickele, Jacob Willebaert en Seger Utendale ; voor 1357 : Jacob Willebaert ; voor 1358 : Jurdaen Sersanders. (*Memorieboek*, p. 66-80, *Stadsreken.* 1355-56, p. 79 v. ; 1358-59, p. 21 v. en 22 ; 1360-61, p. 108 v. en 134 ; DE PAUW, *Reken.* III, 307 en VAN WERVEKE, *Stadsfinanciën*, 74 ; J. VUYLSTIJK, *Stads- en Baljuwrek.*, I, 540 ; ROGGHE, *op. cit.*

(74) Zo schreef H. PIRENNE (*Hist. de Belg.*, II, 184) : « Les fisserands de Gand, Bruges et Ypres s'insurgent en 1359 et pendant deux ans tiennent ces villes en leur pouvoir », en stelt de beweging als een sociale voor (vgl. in dezelfde zin FRIS, *Origines*, 27-28 ; H. VAN WERVEKE, *Stadsfinanciën*, 370 ; Ch. VERLINDEN, *o.c.*, p. 388). Eigenaardig kan men het noemen dat telkens een nationale beweging, die gepaard ging met sympathiën voor Engeland, in Vlaanderen ontstond, hetzij in 1302, hetzij met Willem de Deken, met Van Artevelde of in 1359, Pirenne van weversrumoer en sociaal geweld spreekt, alsof hij hiermede het nationaal en Vlaams karakter van deze omwentelingen op sociale gronden wil afwentelen. Men vergisse zich inderdaad niet, zoals wij reeds mededeelden, betreffende de sociale stand der wevers van wie er velen drapiërs waren, zich inlieten met de handel in granen en wijnen, aan geldhandel deden of die, zoals Justaets Van der Hole, zo maar in keer roodscharlaken leverde voor een bedrag van 3405 p. gr. Verkeerd was het ook te schrijven dat de omwenteling van 1359 « était dirigée autant contre les riches que contre le seigneur. Les sentences qui y mirent fin frappent en même temps ceux qui ont été contraires au comte et aux « goede lieden » (H. PIRENNE, *o.c.*, 188-189. Dat H. Pirenne ten onrechte van de « goede lieden », gegoede of welstellende lieden maakte, is duidelijk, want het staat vast dat de uitdrukking « goede lieden » zelfs in de « afschuwelijke » periode van het weversbewind door de klerken courant gebruikt werd om allereerste lieden, zo armen als rijken, steden en gemeenschappen in haar geheel en zelfs wevers aan te duiden (*Stadsrek.*, III, 216, 236, 304, 245, 247 en *Stadsarchief Gent*, *Stadsrek.* 1358-59, fol. 8). Maar het was vanwege Pirenne de waarheid geheel op haar kop zetten als hij meende dat de graaf slechts sancties voorzag tegen diegenen die hem en « de goede lieden » rebels waren. In hetzelfde stuk waaruit de geleerde zijn stof putte, staat inderdaad « ende voort es onze meeninghe ende wille, waert so dat enich persoon van poorters of van neeringhe zulke roeringhe, wapeninghe jof faite daden ». Zuiverder kan het niet uitgedrukt worden.

moen van Artrike, Jan Camphin, Pieter van der Haghe, Jan van Varsenaere, Jan de Rode e. a. die met de vertegenwoordigers der ambachtslieden in het geheim en openlijk met Engeland onderhandelden om koning Edwards « staet te wetene van sine orloghe ende hem te volghene in Vranckericke » of te Kales met koning Edwards lieden « alliancie sloten ». Het waren zij die met andere Vlaamse rebellen in de enquêtemissies zetelden, parlementeerden en die « ter veinstre van de gheboden » de brief van verzoening vanwege de graaf aan Brugge opgedrongen vernietigden ⁷⁵.

Het zou ons te ver voeren moesten wij, zelfs beknopt, de oorzaken mededelen en de aanleiding van het grote nationaal conflict dat tussen graaf en onderdanen in 1379-1385 ontstond. Delen wij alleen mede dat de samenstelling van

(75) Ook van Pirenne's oordeel dat het platteland de graaf steunde blijft niet veel over als men verneemt dat Lodewijk van Male het gepast oordeelde aan de magistraat van het Brugse Vrije en van de smalle steden van het Vrije mede te delen dat het geenszins in zijn bedoeling lag hun « vrijheden » te verminderen en dat hij hoopte dat zij hem getrouw zouden blijven. En het zal toch enigszins zonderling klinken vanwege FRIS en PIRENNE te vernemen dat alleen de wevers de verdedigers waren van de stedelijke autonomie en dat de « grands bourgeois » 's prinsen prerogatieven beschermden. Het was vanwege FRIS eveneens verkeerd betreffende de troebelen die Brugge en Ieper in de jaren 1359-61 bewogen, te berichten dat « Gand ne bougea pas, bien que le tisserand y dominât » of « loin de se mêler aux troubles de la Flandre, il se maintint neutre » (*Origines*, p. 28-29). Nu vernemen wij van dezelfde historicus dat « le mouvement populaire, qui s'ACCENTUAIT à Bruges et à Ypres et qui menaçait de prendre les proportions de celui qui avait produit Jacques Van Artevelde, se manifesta bientôt à Gand, au sein de tous les métiers d'une façon non moins alarmante », en verder (p. 24-25) : « le 31 de ce mois (Januari 1360) une ambassade de tous les doyens des petits métiers de Gand alla sceller à Bruges l'alliance avec tous les doyens de vette ville ». Let wel op dat deze geleerde, die steeds overal en altijd de wevers in het spel ziet, thans spreekt van oproerige kleine neringen en van alle alarmerende ambachten, die met de Brugse muiters, ook kleine neringen verboederen. Meldten wij nog in dit verband dat de Gentse revolutionairen, mede met hun vrienden uit Brugge en Ieper, in de enquêtemissies zetelden om het proces van de reactie te maken (Stadsarch. Gent, Stadsrekening 1359-60, tweede fragment, fol. 45) en dat ze gedurende maanden, toen de graaf met Ieper en ook sporadisch met Brugge overhoop lag, geld noch moeite spaarden om beide partijen te verzoenen. Het waren de Gentenaars tenslotte die, samen met Brugge, van de graaf verkregen dat Ieper, dat door Lodewijk van Male, wegens moord en gewelddaden gepleegd op schepenen en grafelijke ambtenaars van zijn privileges was beroofd, zijn vrijheden en voorrechten terug werden verleend en dat hij zich met Brugge verzoende. Waren het misschien toen ook de wevers die met de graaf tegen gans Vlaanderen samenheulden. Vgl. I. DIEGERICK, o.c., 186.

de schepenraad in die tijd op dezelfde basis gesteund bleef als dit in 1359 het geval was : 6 poorters, 10 wevers, 10 kleine neringen. Op de hoofdmannen, 5 in aantal, telden de wevers nooit meer dan 2 vertegenwoordigers⁷⁶. Zelfde karakter van deze strijd gericht tegen de graaf, tegen Frankrijk en gepaard gaande met Engelse sympathieën en verbonden. Zelfde strijd voor het behoud der privileges en vrijheden, tegen de centralisatiepolitiek van de graaf, tegen de fiskale lasten en zelfs, zoals Froissart het in de mond legt Van Philips van Artevelde : « Wij zullen den koning van Frankrijk Vlaams leren spreken »⁷⁷.

Uit de gegevens die voorafgaan, menen wij het volgende te mogen besluiten.

De grote omwentelingen, die na de Slag der Gulden Sporen het graafschap Vlaanderen periodisch en gedurende jaren hebben beroerd, sproten allen voort uit een geschil met de graaf wiens streven naar absolutisme en centralisatie in botsing kwam met de bestaande privileges en vrijheden en het streven naar autonomie vanwege het volk.

Deze omwentelingen droegen een nationaal en anglophiel karakter. Nationaal, doordat alle sociale lagen van de toenmalige maatschappij : armen, middenstanders en rijken, zelfs edelen er bij betrokken waren. Anglophiel, doordat deze revoluties steeds uitliepen op een militair, laat staan een economisch verbond met Engeland.

Gelet op de samenstelling en de activiteit der bestuursraden uit bedoelde beroerde perioden, kan er sprake zijn noch van een dictatuur noch van een overwicht der wevers te Gent.

(76) De grote leiders, politici als militairen, waren alles behalve wevers, wij citeren de schippers Jan Yoens en Pieter Van den Bossche, de poorters Gossin Mulaert, Philips Van Artevelde, Race van de Voorde, Rase van Erzele en Frans Ackerman.

(77) Men leze : J. VUYLSTEKE, *Philips Van Artevelde en Frans Ackerman (Verzamelde prozaschriften, III, 1888)*.

In de omwentelingen van 1322-28, 1338-49, 1359-61 is er hetzij door actie hetzij door reactie een continuïteit van strijd te bespeuren.

In bepaalde feiten en gebeurtenissen is het bestaan van stromingen, wellicht van partijen, vast te stellen die boven de organisatie der beroepsbelangen zijn uitgegroeid.

P. ROGGHÉ.